

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 15. ožujka 2022.
(OR. en)

7246/22

Međuinstitucijski predmeti:
2021/0071(COD)
2021/0068(COD)

COVID-19 66
JAI 350
POLGEN 38
FRONT 123
FREMP 61
IPCR 39
VISA 50
MI 196
SAN 158

TRANS 147
COCON 24
COMIX 136
SCHENGEN 29
AVIATION 45
PHARM 45
RELEX 358
TOUR 25
CODEC 298

POP RATNA BILJEŠKA

Od: Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ

Datum primitka: 15. ožujka 2022.

Za: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, glavni tajnik Vijeća Europske unije

Br. dok. Kom.: COM(2022) 123 final

Predmet: IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU u skladu s člankom 16. stavkom 2. Uredbe (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2022) 123 final.

Priloženo: COM(2022) 123 final

Bruxelles, 15.3.2022.
COM(2022) 123 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

u skladu s člankom 16. stavkom 2. Uredbe (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19

1. UVOD

Europski parlament i Vijeće donijeli su 14. lipnja 2021. Uredbu (EU) 2021/953 o uspostavi EU digitalne COVID potvrde („Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi”)¹. Uredbom se na temelju prijedloga Komisije² utvrđuje zajednički okvir za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju ili preboljenju bolesti COVID-19 kako bi se tijekom pandemije te bolesti olakšalo slobodno kretanje građana EU-a i članova njihovih obitelji. Uredbu prati Uredba (EU) 2021/954³ kojom se okvir za EU digitalnu COVID potvrdu proširuje na državljane trećih zemalja koji se zakonito nalaze ili borave na državnom području država članica i imaju pravo putovati u druge države članice u skladu s pravom Unije.

EU digitalna COVID potvrda jednostavan je i siguran način za dokazivanje statusa neke osobe tijekom putovanja kad je riječ o cijepljenju protiv bolesti COVID-19, testiranju na nju ili njezinu preboljenju. Izdaje se besplatno i može se upotrebljavati u digitalnom i papirnatom obliku⁴. EU digitalna COVID potvrda bila je ključan element odgovora Europe na pandemiju bolesti COVID-19 i brzo je postala standard u Europi i šire. Od početka primjene Uredbe izdano je više od 1,7 milijardi EU digitalnih COVID potvrda⁵.

Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi ima važnu međunarodnu dimenziju. Njome se Komisija ovlašćuje za povezivanje sustava COVID potvrda u trećim zemljama nakon što utvrdi da su njihove potvrde u skladu s relevantnim zahtjevima kako bi se smatrale jednakovrijednima EU digitalnim COVID potvrdama, čime bi se njihovim nositeljima olakšalo ostvarivanje prava na slobodno kretanje⁶. Sustav EU digitalnih COVID potvrda razvijen je u globalni standard, pri čemu je, uz 27 država članica, sustavu dosad pristupilo 35 trećih zemalja i područja na pet kontinenata. Uspjeh EU digitalne COVID potvrde pridonio je ponovnoj uspostavi sigurnih međunarodnih putovanja.

U skladu s Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi, Komisija je u listopadu 2021. podnijela izvješće Europskom parlamentu i Vijeću⁷. To izvješće sadržavalo je pregled provedbe Uredbe

¹ Uredba (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2021. o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 (SL L 211, 15.6.2021., str. 1.).

² Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 (digitalna zelena potvrda) (COM(2021) 130 final).

³ Uredba (EU) 2021/954 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2021. o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) u pogledu državljana trećih zemalja koji se zakonito nalaze ili borave na državnom području država članica tijekom pandemije bolesti COVID-19 (SL L 211, 15.6.2021., str. 24.).

⁴ Predložak za papirnat oblik dostupan je na:

https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/ehealth/docs/covid-certificate_paper_guidelines_en.pdf

⁵ Stanje na dan 28. veljače 2022. Detaljna raščlamba po državama članicama navedena je u Prilogu I.

⁶ Kako je predviđeno člankom 8. stavkom 2. Uredbe (EU) 2021/953.

⁷ Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću u skladu s člankom 16. stavkom 1. Uredbe (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih

od njezina donošenja 14. lipnja 2021. U njemu su se nalazile informacije o tehničkoj provedbi Uredbe, povezivanju trećih zemalja sa sustavom, upotrebi potvrda u sektoru zračnog prometa i upotrebi potvrda u državama članicama u svrhe koje nisu povezane s putovanjima. Sadržavalo je i analizu mogućeg izdavanja potvrda o preboljenju na temelju rezultata brzih antigenskih testova i testova na antitijela te razdoblja valjanosti potvrda o preboljenju i potvrda o cijepljenju. U njemu je pružen pregled informacija koje su države članice dostavile o provedbi Uredbe, uključujući obavijesti o dodatnim ograničenjima slobodnog kretanja za nositelje EU digitalne COVID potvrde. Naposljetku, u izvješću je navedeno da će Komisija iznijeti prijedlog za produljenje razdoblja primjene ove Uredbe, uzimajući u obzir razvoj epidemiološke situacije u pogledu pandemije bolesti COVID-19.

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi utvrđuje se da Komisija podnosi novo izvješće Europskom parlamentu i Vijeću do 31. ožujka 2022. Ovo drugo izvješće osobito mora obuhvaćati procjenu učinka Uredbe na olakšavanje slobodnog kretanja, među ostalim na putovanja i turizam te prihvaćanje raznih vrsta cjepiva, na temeljna prava i nediskriminaciju, kao i na zaštitu osobnih podataka tijekom pandemije bolesti COVID-19.

Osim tema koje su izričito navedene u Uredbi, ovo izvješće sadržava i ažurirane informacije o broju izdanih EU digitalnih COVID potvrda, najnovijim tehničkim dostignućima povezanima sa sustavom EU digitalnih COVID potvrda i povezivanju dodatnih trećih zemalja sa sustavom. Kao dodatak prvom izvješću, sadržava i informacije o izdavanju potvrda o preboljenju na temelju rezultata brzih antigenskih testova i testova na antitijela, izdavanju potvrda o testiranju na temelju laboratorijskih antigenskih testova te o razdoblju valjanosti potvrda o preboljenju i cijepljenju. Naposljetku, u Izvješću se objašnjava zašto je Komisija 3. veljače 2022. donijela prijedlog za produljenje Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi do 30. lipnja 2023.⁸

2. PRIMJENA UREDBE O EU DIGITALNOJ COVID POTVRDI I NJEZIN UČINAK NA TEMELJNA PRAVA I NEDISKRIMINACIJU

2.1. Olakšavanje slobodnog kretanja i nediskriminacija

2.1.1. Pandemija bolesti COVID-19 i slobodno kretanje unutar EU-a

Pravo na slobodno kretanje i boravak na području država članica EU-a jedno je od prava koje građani EU-a najviše cijene. U istraživanju Eurobarometra iz 2020.⁹ više od 80 % ispitanika (84 %) smatralo je da slobodno kretanje građana EU-a unutar EU-a općenito koristi

potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 (COM(2021) 649 final).

⁸ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2021/953 o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 (COM(2022) 50 final).

⁹

https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/214273/Eurobarometer%20Report%20Summary%20_%20EU%20Citizenship%20&%20Democracy%20-%20July%202020.pdf

gospodarstvima njihovih zemalja. Temeljno pravo na slobodno kretanje sadržano je u članku 21. stavku 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije i članku 45. Povelje o temeljnim pravima.

Pravo na slobodno kretanje i boravak na području država članica nije apsolutno. Njegovo ostvarivanje može biti podložno ograničenjima pod uvjetom da se ona primjenjuju u skladu s općim načelima prava Unije, prije svega s načelima nediskriminacije¹⁰ i proporcionalnosti¹¹. Na primjer, pravo građanina EU-a na slobodno kretanje i boravak može se ograničiti iz razloga javne sigurnosti¹².

Tijekom pandemije bolesti COVID-19 države članice poduzele su mjere kojima se ograničava ostvarivanje prava na slobodno kretanje i boravak unutar EU-a radi zaštite javnog zdravlja. Cilj tih mjera bio je ograničiti širenje virusa SARS-CoV-2 i zaštititi zdravstvene sustave od premašivanja kapaciteta.

Zaštita javnog zdravlja može poslužiti kao legitiman razlog za ograničavanje slobodnog kretanja. Međutim, ograničenja koja se temelje na zaštiti javnog zdravlja moraju biti u skladu s načelima prava EU-a kao što su proporcionalnost i nediskriminacija. Sve poduzete mjere ne bi trebale nadilaziti ono što je nužno za očuvanje javnog zdravlja. Važnost tog pitanja utvrđenog i u članku 11. stavku 1. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi Komisija je nastavila isticati u svojim različitim prijedlozima donesenima u pogledu slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19¹³.

Države članice usvojile su različite oblike mjera kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19. U ranoj fazi pandemije države članice čak su zabranjivale ulazak na svoje državno područje ili izlazak iz njega, neke i ponovnim uvođenjem kontrole na unutarnjim granicama unutar schengenskog područja. Druge mjere uključivale su obvezu da se putnici podvrgnu testiranju na zarazu virusom SARS-CoV-2 ili samoizolaciji/karanteni. Neke su države članice od putnika isto tako zahtijevale da podnesu obrasce za lociranje putnika ili ispune druge zahtjeve za registraciju prije ili nakon ulaska na njihovo državno područje.

¹⁰ Članak 21. Povelje o temeljnim pravima.

¹¹ Članak 52. stavak 2. Povelje i presuda od 17. rujna 2002. – Baumbast i R, C-413/99, EU:C:2002:493.

¹² Članak 27. Direktive 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području država članica, kojom se izmjenjuje Uredba (EEZ) br. 1612/68 i stavljaju izvan snage direktive 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL L 158, 30.4.2004., str. 77.).

¹³ Vidjeti Komisijin Prijedlog preporuke Vijeća o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19 od 4. rujna 2020. (COM(2020) 499 final), Komisijin Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 (digitalna zelena potvrda) od 17. ožujka 2021. (COM(2021) 130 final), Komisijin Prijedlog preporuke Vijeća o koordiniranom pristupu za olakšavanje sigurnog slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 i o zamjeni Preporuke (EU) 2020/1475 od 25. studenoga 2021. (COM(2021) 749 final) i Komisijin Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2021/953 o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 od 3. veljače 2022. (COM(2022) 50 final).

Sve dok su određena ograničenja putovanja potrebna sa stajališta javnog zdravlja i ako su u skladu s načelima nediskriminacije i proporcionalnosti, njima se ne krši pravo na slobodno kretanje i boravak na području EU-a.

U tom je kontekstu donesena Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi. Važno je naglasiti da se Uredbom, kojom su uspostavljene interoperabilne potvrde o cijepljenju protiv bolesti COVID-19, testiranju na nju i njezinu preboljenju, od država članica ne zahtijeva uvođenje ograničenja prava na slobodno kretanje¹⁴. Ako država članica odluči da u kontekstu ostvarivanja prava na slobodno kretanje neće zahtijevati dokaz o cijepljenju, testiranju ili preboljenju, Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi ne obvezuje je na to. Uredba stoga ne može negativno utjecati na slobodno kretanje unutar EU-a.

Naprotiv, Komisija smatra da je sustav EU digitalnih COVID potvrda imao i da nastavlja imati pozitivan učinak na slobodno kretanje u trenutku kada ga države članice ograničavaju zbog javnog zdravlja. Njime se građanima osigurava pravo na interoperabilne i uzajamno prihvaćene potvrde o cijepljenju protiv bolesti COVID-19, testiranju na nju i njezinu preboljenju, koje mogu upotrebljavati pri ostvarivanju svojeg prava na slobodno kretanje. Ako države članice odustanu od određenih ograničenja slobodnog kretanja osoba koje posjeduju dokaz o cijepljenju, testiranju ili preboljenju, Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi osigurava se da građani mogu na nediskriminirajući način iskoristiti ta izuzeća na temelju potvrda izdanih u skladu s Uredbom.

Bez Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi ne bi postojalo nijedno od tih prava – pravo na dobivanje potvrde i izuzeće od ograničenja na isti način kao i za građane države članice na temelju te potvrde. Nadalje, ne bi postojao jedinstveni standard kojim se osigurava prekogranična interoperabilnost COVID potvrda. U anketi koju je Komisija provela početkom veljače 2022. dvije trećine država članica koje su u njoj sudjelovale navele su da bi razmislile uvođenje nacionalne COVID potvrde da nije donesena EU digitalna COVID potvrda. Iako su građani možda mogli dobiti potvrde od pružatelja zdravstvene zaštite, ne bi bilo zajamčeno da će one biti prihvaćene ili, u nedostatku standarda kodiranja, razumljive u drugim državama članicama. Nadalje, mnoge različite vrste potvrda neizbježno bi povećale rizik od prijevara i krivotvorenja.

U skladu s načelom proporcionalnosti, sva ograničenja slobodnog kretanja osoba unutar EU-a uvedena kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19, uključujući moguće zahtjeve država članica za predocjenje EU digitalne COVID potvrde, trebalo bi ukinuti čim to dopusti epidemiološka situacija. Zbog toga je razdoblje primjene Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi vremenski ograničeno, što znači da bi se trebala prestati primjenjivati nakon što je pandemija bude prevladana i potvrde više ne budu potrebne za olakšavanje putovanja.

¹⁴ Vidjeti i uvodnu izjavu 14. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi. „Ovom se Uredbom nastoji olakšati primjena načela proporcionalnosti i nediskriminacije u pogledu ograničenja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19, uz istodobno nastojanje ostvarenja visoke razine zaštite javnog zdravlja. Ne bi se smjela tumačiti na način da se njome olakšava ili potiče uvođenje ograničenja slobodnog kretanja ili ograničenja drugih temeljnih prava kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19, s obzirom na njihov štetan učinak na građane Unije i poduzeća. [...]”.

EU se nedavno suočio s valom slučajeva bolesti COVID-19 uzrokovanih varijantom omikron koja izaziva zabrinutost¹⁵. Nakon vrhunca broja slučajeva zaraze varijantom omikron očekuje se da će velik udio stanovništva, barem u određenom razdoblju, biti zaštićen od bolesti COVID-19 zbog cijepljenja ili prethodne zaraze ili obojega. Međutim, ponovno povećanje broja zaraženih u drugoj polovini 2022., među ostalim zbog pojave novih zabrinjavajućih varijanti virusa SARS-CoV-2, stvarna je mogućnost sve dok se virus nastavlja širiti zbog velikih razlika u stopama procijepljenosti diljem svijeta. Kako je istaknuo i Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti (ECDC), u ovoj fazi pandemije bolesti COVID-19 i dalje postoje znatne nesigurnosti¹⁶. Konačno, Svjetska zdravstvena organizacija još nije proglasila kraj javnozdravstvene krize međunarodnih razmjera uzrokovane virusom SARS-CoV-2.

Zbog toga će i neko vrijeme nakon 30. lipnja 2022., trenutačno predviđenog datuma isteka Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi, države članice od građana EU-a koji ostvaruju svoje pravo na slobodno kretanje možda morati nastaviti ili ponovno zahtijevati da predoče dokaz o cijepljenju protiv bolesti COVID-19, testiranju na nju ili njezinu preboljenju. U prethodno navedenoj anketi gotovo sve države članice koje su u njoj sudjelovale ukazale su na moguću potrebu za dokazima o cijepljenju, testiranju ili preboljenju u kontekstu putovanja u drugoj polovini 2022. i prvoj polovini 2023.

Komisija je stoga 3. veljače 2022. predložila produljenje primjene Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi za 12 mjeseci kako se građanima EU-a, u slučaju da određena ograničenja slobodnog kretanja koja se temelje na zaštiti javnog zdravlja ostanu na snazi i nakon 30. lipnja 2022., ne bi uskratila EU digitalna COVID potvrda kao učinkovit i siguran način kojim uz zaštitu privatnosti dokazuju svoj status u pogledu cijepljenja protiv bolesti COVID-19, testiranja na nju i njezina preboljenja¹⁷. To bi se osiguralo prijedlogom Komisije.

Kako je istaknuto u prijedlogu, produljenje ne bi trebalo tumačiti tako da se njime od država članica, posebno onih koje ukidaju nacionalne mjere za zaštitu javnog zdravlja, zahtijeva da zadrže ili uvedu ograničenja slobodnog kretanja. Države članice itekako mogu ukinuti sve takve mjere dok je Uredba na snazi jer bi svako ograničenje, uključujući obvezu predočavanja dokaza o ijednom od triju medicinskih događaja obuhvaćenih EU digitalnom COVID potvrdom, trebalo ostati na snazi samo dok je to nužno i razmjerno.

Prema tome, produljenjem Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi za 12 mjeseci osigurava se dostupnost EU digitalne COVID potvrde ako bude potrebna nakon lipnja 2022.

S druge strane, neproduljenjem Uredbe Komisija bi bila obvezna ukinuti okvir povjerenja za EU digitalnu COVID potvrdu krajem lipnja 2022. Ako bi se naknadno ponovno pojavila potreba za potvrdom zbog toga što bi države članice u drugoj polovini 2022. ili prvoj polovini 2023. ponovno uvele ograničenja, tada bi u pravnom i tehničkom smislu bilo iznimno teško, ako ne i nemoguće, ponovno uspostaviti sustav u kratkom roku. Građani EU-a bili bi lišeni mogućnosti da upotrebljavaju EU digitalne COVID potvrde kao uhodano sredstvo

¹⁵ <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/country-overviews>

¹⁶ <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/RRA-19th%20update-27-jan-2022.pdf>

¹⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/regulation_amending_regulation_eu_2021_-_953.pdf

dokazivanja statusa u pogledu bolesti COVID-19 te bi se mogli suočiti s nedostatkom prekogranične interoperabilnosti COVID potvrda.

2.1.2. Koordinacija ograničenja slobodnog kretanja povezanih s pandemijom bolesti COVID-19

Države članice mogu uvesti ograničenja slobodnog kretanja zbog javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja, pod uvjetom da su u skladu s pravilima i ograničenjima utvrđenima pravom EU-a. Takva se ograničenja obično donose na pojedinačnoj razini, na primjer protjerivanje građanina EU-a koji više ne ispunjava uvjete za boravak, i ne zahtijevaju koordinaciju svih država članica ili više njih. Međutim, pandemija je pokazala da jednostrana ograničenja slobodnog kretanja koja donesu gotovo sve države članice u nedostatku koordinacije mogu dovesti do nesigurnosti za građane EU-a čak i ako su mjere, pojedinačno ocijenjene, u skladu s pravom EU-a.

Kako bi osigurala koordinaciju na području cijelog EU-a, Komisija od početka pandemije blisko surađuje s državama članicama u svrhu poticanja suradnje i razmjene informacija po ovom pitanju¹⁸. Komisija smatra da je dobro koordiniran, predvidiv i transparentan pristup donošenju ograničenja putovanja uvedenih u cilju sprečavanja širenja virusa i zaštite zdravlja građana potreban kako bi se u sigurnim uvjetima očuvalo slobodno kretanje unutar EU-a.

Vijeće je 13. listopada 2020. na temelju prijedloga Komisije donijelo Preporuku (EU) 2020/1475 o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19¹⁹. U Preporuci Vijeća utvrđen je zajednički pristup u sljedećim ključnim područjima: primjeni zajedničkih kriterija pri odlučivanju o uvođenju ograničenja slobodnog kretanja, mapiranju rizika od prijenosa bolesti COVID-19 koje objavljuje ECDC na temelju dogovorenog kôda u boji i koordiniranom pristupu mjerama, ako postoje, koje bi se mogle primijeniti na osobe koje se kreću između različitih područja. Kao odgovor na razvoj pandemije Preporuka Vijeća o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja ažurirana je više puta od listopada 2020.²⁰

Još jedno važno postignuće u tom pogledu bilo je donošenje Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi u Europskom parlamentu i Vijeću 14. lipnja 2021. Jedan je od ciljeva te uredbe doprinijeti olakšavanju postupnog ukidanja ograničenja slobodnog kretanja koja su države članice uvele u skladu s pravom EU-a kako bi se na koordinirani način ograničilo širenje

¹⁸ Nadalje, Komisija trenutačno preispituje smjernice o slobodnom kretanju iz 2009. kako bi se poboljšala pravna sigurnost za građane EU-a koji ostvaruju svoja prava na slobodno kretanje te kako bi se osigurala učinkovitija i ujednačenija primjena zakonodavstva o slobodnom kretanju na području cijelog EU-a, kako je objašnjeno u Izvješću o građanstvu EU-a za 2020. (https://ec.europa.eu/info/files/eu-citizenship-report-2020-empowering-citizens-and-protecting-their-rights_en).

¹⁹ Preporuka Vijeća (EU) 2020/1475 od 13. listopada 2020. o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19 (SL L 337, 14.10.2020., str. 3.).

²⁰ Preporuka Vijeća (EU) 2021/119 od 1. veljače 2021. o izmjeni Preporuke (EU) 2020/1475 o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19 (SL L 36I, 2.2.2021., str. 1.) i Preporuka Vijeća (EU) 2021/961 od 14. lipnja 2021. o izmjeni Preporuke (EU) 2020/1475 o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19 (SL L 213I, 16.6.2021., str. 1.).

virusa SARS-CoV-2. Kako bi se na najbolji način iskoristio taj okvir za EU digitalnu COVID potvrdu, Vijeće je istog dana prilagodilo koordinirani pristup utvrđen u Preporuci (EU) 2020/1475²¹. Vijeće je utvrdilo da bi potvrde izdane u skladu s Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi trebale biti primarni alat koji će se primjenjivati u kontekstu putovanja unutar EU-a²². Nadalje, Preporukom Vijeća uspostavljeno je zajedničko razumijevanje uvjeta pod kojima bi cijepljene osobe trebalo izuzeti od ograničenja putovanja te su utvrđena standardna razdoblja valjanosti testova na zarazu virusom SARS-CoV-2.

Zahvaljujući Uredbi o EU digitalnoj COVID potvrdi i koordiniranom pristupu utvrđenom u Preporuci Vijeća, građani EU-a mogli su relativno lako ostvarivati pravo na slobodno kretanje tijekom ljeta 2021. Od tada se znatno povećala procijepljenost u cijelom EU-u, a uvođenje EU digitalne COVID potvrde ubrzano je napredovalo. Istodobno, valovi zaraze bolešću COVID-19 tijekom zime 2021./2022., uzrokovani varijantama koje izazivaju zabrinutost delta i omikron, naveli su države članice da donesu dodatne javnozdravstvene mjere, od kojih su neke bile povezane s putovanjima među državama članicama, u cilju zaštite zdravlja pojedinaca i kapaciteta zdravstvenih sustava.

Vijeće je 25. siječnja 2022. donijelo Preporuku (EU) 2022/107²³ o koordiniranom pristupu za olakšavanje sigurnog slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19, kojom se zamjenjuje Preporuka (EU) 2020/1475, prelazeći s „regionalnog” pristupa na pristup „koji se temelji na pojedinoj osobi”. Preporukom se predviđa da se na osobu koja ima valjanu EU digitalnu COVID potvrdu u načelu ne bi trebala primjenjivati dodatna ograničenja kao što su testovi ili karantena, bez obzira na mjesto polaska u EU-u. Od osoba koje ne posjeduju valjanu EU digitalnu COVID potvrdu moglo bi se zahtijevati da se podvrgnu testiranju prije ili najkasnije 24 sata nakon dolaska. Od putnika koji putuju zbog nužne funkcije ili potrebe, prekograničnih dnevnih radnih migranata i djece mlađe od 12 godina ne bi se trebalo zahtijevati da posjeduju valjanu EU digitalnu COVID potvrdu.

Tim pristupom koji se temelji na pojedinoj osobi dodatno se na nediskriminirajući način jača slobodno kretanje svih putnika jer se putnici mogu slobodno kretati na temelju potvrde o cijepljenju, testiranju ili preboljenju. Od donošenja Preporuke Vijeća (EU) 2022/107 države članice sve više usklađuju svoje zahtjeve u pogledu putovanja s tim pristupom koji se temelji na pojedinoj osobi. Do 4. ožujka 2022. 21 država članica ni u kojim okolnostima ne primjenjuje dodatna ograničenja putovanja za nositelje EU digitalne COVID potvrde ili uopće nema ograničenja putovanja.

Ni Preporukom Vijeća (EU) 2022/107 ni, kako je prethodno navedeno, Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi države članice ne obvezuju se da od putnika zahtijevaju posjedovanje EU digitalne COVID potvrde. Naprotiv, Komisija potiče države članice,

²¹ Preporuka Vijeća (EU) 2021/961 od 14. lipnja 2021. o izmjeni Preporuke (EU) 2020/1475 o koordiniranom pristupu ograničavanju slobodnog kretanja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19 (SL L 2131, 16.6.2021., str. 1.).

²² Uvodna izjava 9. Preporuke Vijeća (EU) 2021/961.

²³ Preporuka Vijeća (EU) 2022/107 od 25. siječnja 2022. o koordiniranom pristupu za olakšavanje sigurnog slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 i o zamjeni Preporuke (EU) 2020/1475 (SL L 18, 27.1.2022., str. 110.).

osobito one koje ukidaju nacionalne javnozdravstvene mjere, da ukinu takve mjere²⁴. Pet država članica²⁵ već je ukinulo zahtjev za posjedovanje EU digitalne COVID potvrde za ulazak na svoja državna područja.

Prema tome su EU digitalna COVID potvrda i Preporuka Vijeća 2022/107 (kao i njezina prethodnica, Preporuka Vijeća 2020/1475) bili važni alati za olakšavanje slobodnog kretanja unutar EU-a tijekom pandemije bolesti COVID-19. Njima se nastojalo osigurati dobro koordiniran pristup donošenju ograničenja slobode kretanja te će i dalje biti važni za ukidanje tih ograničenja kada se poboljša epidemiološka situacija.

2.1.3. Osiguravanje nediskriminirajućeg pristupa

Okvirom za EU digitalnu COVID potvrdu osigurava se nediskriminacija uključivanjem interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju. Sve države članice obvezne su izdavati tri različite vrste potvrda, a u Preporuci Vijeća (EU) 2022/107 utvrđen je koordinirani pristup u pogledu njihova prihvaćanja. Zbog toga se najveći mogući broj osoba može koristiti EU digitalnom COVID potvrdom kada ostvaruju svoje pravo na slobodno kretanje. Kako je istaknuto u uvodnoj izjavi 36. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi, ona se ne može tumačiti kao da se njome uspostavlja obveza cijepljenja i nije riječ o „iskaznici cijepljenja”.

Istodobno, cijepljenje, testiranje ili preboljenje ne mogu se smatrati jednakima sa stajališta javnog zdravlja s obzirom na to da su necijepljene i djelomično cijepljene osobe i dalje izložene znatno većem riziku od ozbiljnih ishoda²⁶. To se odražava i u inherentno različitim pravilima o valjanosti potvrda.

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi države članice ne obvezuju se na prihvaćanje svih triju vrsta potvrda. To je i dalje politička odluka država članica u području javnog zdravlja, a neke su države članice zaista odlučile ne prihvatiti određene potvrde, prije svega potvrde o preboljenju.

Međutim, ako država članica prihvaća dokaz o cijepljenju, testiranju ili preboljenju zaraze virusom SARS-CoV-2 kako bi ukinula ograničenja slobodnog kretanja, mora pod istim uvjetima prihvatiti EU digitalne COVID potvrde izdane za isti medicinski događaj. Vrijednost EU digitalne COVID potvrde jednaka je neovisno o državi članici u kojoj je cjepivo primljeno ili testiranje provedeno. Konačno, kako je istaknuto u točki 5. Preporuke Vijeća (EU) 2022/107, ograničenja putovanja ne mogu se temeljiti na državljanstvu predmetne osobe.

²⁴ Vidjeti i COM(2022) 50 final.

²⁵ DK, IE, LT, SI i SE.

²⁶ <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/RRA-19-update-27-jan-2022.pdf>

2.1.4. Informacije primljene u skladu s člankom 11. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrđi

Komisija i dalje prati kako države članice provode Uredbu o EU digitalnoj COVID potvrđi i Preporuku Vijeća o koordiniranom pristupu olakšavanju sigurnog slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19. Informacije država članica o EU digitalnoj COVID potvrđi prikupljaju se u tablicama s pregledom koje države članice dostavljaju Komisiji i Vijeću, a dostupne su i na platformi Re-open EU 49, interaktivnom alatu dostupnom na internetu u obliku mobilne aplikacije²⁷.

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrđi predviđa se da su dodatna ograničenja za nositelje EU digitalne COVID potvrde moguća samo ako su potrebna i razmjerna za zaštitu javnog zdravlja kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19. Države članice obvezne su obavijestiti Komisiju i druge države članice 48 sati unaprijed kad god odluče uvesti dodatna ograničenja²⁸.

Od 13. listopada 2021. do 4. ožujka 2022. sljedeće države članice dostavile su informacije u skladu s ovom odredbom: Austrija, Bugarska, Cipar, Danska, Finska, Grčka, Italija, Irska, Latvija, Portugal i Švedska. To povećanje broja obavijesti u odnosu na prethodno izvješće može se objasniti hitnim mjerama poduzetima kao odgovor na varijantu omikron. Dodatni zahtjevi koje su prijavile te države članice uključivali su, na primjer, testove prije odlaska ili testove nakon dolaska, među ostalim za cijepljene putnike i/ili putnike koji su preboljeli bolest. U vrlo malom broju slučajeva provedeni su zahtjevi za podvrgavanje karanteni.

U ranoj fazi pojave varijante omikron Komisija je smatrala da su u skladu s načelom predostrožnosti dodatni zahtjevi za testiranje prije odlaska bili prikladno sredstvo koje države članice mogu razmotriti kao dio hitne mjere za odgađanje širenja te nove varijante²⁹. Međutim, s obzirom na masovno širenje omikrona na području cijelog EU-a, Komisija je u međuvremenu pozvala države članice da ukinu sve zahtjeve za testiranje unutar EU-a povezane s putovanjima koji se kao odgovor na pojavu omikrona primjenjuju na cijepljene osobe i osobe koje su preboljele bolest. Do 4. ožujka 2022. nijedna država članica nije zadržala dodatna ograničenja uvedena kao poseban odgovor na varijantu omikron.

Komisija će nastaviti pratiti usklađenost javnozdravstvenih mjera svih država članica koje su još uvijek na snazi i koje utječu na pravo građana na slobodno kretanje s pravom EU-a, posebno s načelima nediskriminacije i proporcionalnosti.

2.1.5. Ostale informacije o provedbi Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrđi

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrđi propisuje se da potvrde o cijepljenju mora izdavati država članica u kojoj je provedeno cijepljenje. Ako su građani cijepljeni u dvjema različitim

²⁷ <https://reopen.europa.eu/hr>

²⁸ Članak 11. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrđi.

²⁹ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o zajedničkom odgovoru na postojeće i nove izazove povezane s bolešću COVID-19 (COM(2021) 764 final).

državama članicama, prva država članica trebala bi izdati EU digitalnu COVID potvrdu u kojoj je navedena prva doza, a druga država članica trebala bi, nakon predočenja dokaza da je prva doza primljena u drugoj državi članici, izdati EU digitalnu COVID potvrdu u kojoj je navedena druga doza (u potvrdi će kao broj primljenih doza biti navedeno „2/2”). Ista se pravila primjenjuju na docjepljivanje; država članica u kojoj se primjenjuje dodatna doza trebala bi, nakon što se dokaže da je primarna serija cijepljenja provedena u drugoj državi članici, izdati EU digitalnu COVID potvrdu u kojoj je navedena posljednja doza (u potvrdi će biti navedeno „3/3” ili „2/1”, ovisno o vrsti cjepiva). Ta su pravila pojašnjena i u prijedlogu Komisije o produljenju primjene Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi (vidjeti odjeljak 2.9.).

U skladu s člankom 5. stavkom 2. točkom (b) Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi, potvrde o cijepljenju koje izdaje država članica nakon primjene doze cjepiva protiv bolesti COVID-19 doista moraju sadržavati „broj doza koje je nositelj primio”, tj. ne samo broj doza primljenih u državi članici koja izdaje potvrde. S obzirom na to da se potvrda izdaje nakon primitka svake doze, predmetni građanin u pravilu bi trebao imati EU digitalnu COVID potvrdu kao pouzdan dokaz primitka prethodnih doza.

Izdavanje ispravnih potvrda o cijepljenju u formatu EU digitalne COVID potvrde ne bi trebalo podlijetati dodatnim administrativnim zahtjevima koji nisu predviđeni Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi. Naime, Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi ne zahtijeva se da predmetna osoba bude registrirana u zdravstvenom sustavu države članice koja provodi cijepljenje ili da dostavi broj serije prethodnih doza prije izdavanja EU digitalne COVID potvrde.

Međutim, u određenim slučajevima građani su izvijestili o poteškoćama pri dobivanju ispravnih EU digitalnih COVID potvrda, posebno potvrda o cijepljenju. Na primjer, građani su izvijestili o problemima s dobivanjem EU digitalne COVID potvrde od države članice u kojoj su cijepljeni jer nisu imali nacionalni matični broj ili broj socijalnog osiguranja. Drugi problemi pojavili su se kada su građani primili doze cjepiva protiv bolesti COVID-19 u različitim državama članicama. U pravilu, građani su izvijestili da su u EU digitalnoj COVID potvrdi koja im je izdana nakon primitka druge doze ili docjepljivanja u jednoj od država članica izostavljene prethodne doze primljene u drugoj državi članici. U tim slučajevima broj doza navedenih u posljednjoj potvrdi nije odgovarao točnom broju doza koji je predmetna osoba primila.

Kako je istaknula u svojem prvom izvješću Europskom parlamentu i Vijeću o primjeni Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi, Komisija je nastavila redovite kontakte s državama članicama kako bi pomogla u što bržem rješavanju tih pitanja na tehničkoj razini. Mnoga su pitanja tako već riješena. Kako bi dobila pregled neriješenih pitanja, Komisija je krajem 2021. među državama članicama provela anketu o toj temi i zatražila od nadležnih tijela država članica da riješe utvrđene probleme. Komisija trenutačno analizira odgovore država članica i prema potrebi će poduzeti daljnje korake kako bi riješila sva preostala pitanja.

Neka od tih pitanja povezana su s namjerno decentraliziranom prirodom okvira EU digitalne COVID potvrde kojim se ne uspostavlja baza podataka o cijepljenju, testiranju ili preboljenju bolesti COVID-19 na razini EU-a niti se povezuju takve baze podataka koje postoje na razini država članica. Zbog toga ne postoji automatska razmjena podataka kojom bi se državama članicama omogućilo da jednostavno izdaju potvrde uzimajući u obzir informacije pohranjene u drugoj državi članici, kao što su informacije o prethodnoj primljenoj dozi cjepiva protiv bolesti COVID-19. Države članice prema tome ovise o tome da građani dostave dokaz o primljenim prethodnim dozama u drugim državama članicama, ponajprije u obliku EU digitalnih COVID potvrda.

Kako bi se građanima pružile dodatne informacije, Komisija je objavila odgovore na najčešća pitanja o EU digitalnoj COVID potvrdi, cijepljenju i ograničenjima putovanja³⁰, koja su ažurirana 11. ožujka 2022.

2.2. Zaštita osobnih podataka

Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi i njezina provedba potpuno su u skladu s pravilima EU-a o zaštiti podataka, čime se osigurava, na primjer, da je količina prikupljenih podataka ograničena na ono što je potrebno za postizanje njihove svrhe. Naime, njome se predviđa da se ne smiju zadržavati osobni podaci kojima se pristupa u kontekstu postupka provjere. EU digitalna COVID potvrda pohranjuje se i provjerava izvanmrežno, zbog čega se država članica izdavateljica ne obavještava o provjeri potvrde. Komisija isto tako osigurava usklađenost s načelom smanjenja količine podataka u kontekstu provedbenih i delegiranih akata donesenih u skladu s odredbama Uredbe.

Sigurnost samih EU digitalnih COVID potvrda pokazala se solidnom. Osiguravanje usklađenosti sa zaštitom podataka, uključujući informacijsku sigurnost, u sustavima izdavanja odgovornost je država članica. Iako su prijavljene prijevarno izdane potvrde, nema razloga za pretpostavku da su ugroženi kriptografski ključevi koji se upotrebljavaju za potpisivanje i autentifikaciju EU digitalnih COVID potvrda (vidjeti i odjeljak 2.6.2.).

Ako države članice odluče upotrebljavati EU digitalnu COVID potvrdu u domaće svrhe, to se mora obuhvatiti nacionalnim pravom, koje mora biti u skladu sa zahtjevima zaštite podataka (vidjeti i odjeljak 2.5.)³¹. Nacionalna tijela dužna su provoditi usklađenost s tim nacionalnim pravilima.

2.3. Putovanja i turizam

Pandemija bolesti COVID-19 ozbiljno je utjecala na nekoliko sektora, a posebno su pogođeni promet i turizam. U toj teškoj situaciji, udruženja u području putovanja i turizma većinom su pozdravila EU digitalnu COVID potvrdu i napore za uspostavu koordiniranog pristupa

³⁰ Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/movement-and-residence/eu-digital-covid-certificate-vaccinations-and-travel-restrictions_en

³¹ Uvodna izjava 48. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

putovanjima na razini EU-a kao važno postignuće koje građanima osigurava potrebnu predvidljivost te im omogućuje i potiče ih da putuju. Nadalje, pozitivan učinak sustava EU digitalne COVID potvrde širi se izvan EU-a.

Od izbijanja pandemije bolesti COVID-19 promet je jedan od najteže pogođenih sektora. Nakon različitih valova zaraze i različitih mjera poduzetih za njihovo suzbijanje, utvrđeno je da nekoliko aspekata pandemije utječe na taj sektor. Kratkoročni su učinci posljedica mjera ograničenja kretanja, drugih ograničenja te dobrovoljnih napora pojedinaca koji nastoje izbjeći zarazu. Nadalje, promjene u djelatnostima prijevoza mogu biti posljedica nekoliko čimbenika: razvoja pandemije, uključujući stopu procijepljenosti, promjena u ponašanju (prihvatanje cijepljenja, potreba/želja za putovanjem, izbor načina putovanja), kao i gospodarskog oporavka sektora usluga prijevoza.

Analiza broja komercijalnih letova³² pokazuje da je najniža razina zabilježena u svibnju i lipnju 2020., što odgovara razdoblju ograničenja kretanja i strogim ograničenjima putovanja u većini država članica. Uz iznimku prva tri mjeseca, broj letova na razini EU-a bio je u svim mjesecima 2021. veći nego 2020. te je slijedio isti sezonski obrazac kao i prethodnih godina: najveći broj na razini EU-a dosegnut je u srpnju i kolovozu s vrhuncem u kolovozu, nakon čega je došlo do postupnog smanjenja u sljedećim mjesecima. Čini se da analiza dostupnih podataka o broju putnika u zračnom prometu³³ potvrđuje taj obrazac: najveći broj putnika u zračnom prometu dosegnut je u srpnju i kolovozu 2021., što se podudara s uvođenjem EU digitalne COVID potvrde. Međutim, razina iz 2019. nije dosegnuta ni u jednoj zemlji za koju su dostupni podaci³⁴.

Udruženja u području putovanja i turizma pozdravila su EU digitalnu COVID potvrdu kao važan doprinos ponovnom pokretanju turističkog ekosustava EU-a tijekom ljetne sezone 2021. i nakon nje. *European Tourism Manifesto Alliance* (Savez za europski turistički manifest), skupina 70 javnih i privatnih organizacija za putovanja i turizam, izjavio je da je „provedba EU digitalne COVID potvrde bila iznimno uspješna”³⁵.

Iako je svrha EU digitalne COVID potvrde olakšati slobodno kretanje unutar EU-a, ona isto tako sve više pridonosi ponovnoj uspostavi međunarodnih putovanja u EU i šire. U tom kontekstu Vijeće je 22. veljače 2022. donijelo izmjenu Preporuke (EU) 2020/912 o privremenom ograničenju neobveznih putovanja u EU i mogućem ukidanju takvog ograničenja³⁶. Njome se predviđa da bi države članice trebale ukinuti privremeno ograničenje neobveznih putovanja u EU za osobe koje su cijepljene cjepivom koje su odobrili EU ili SZO

³² Eurostat, *Commercial flights by reporting country – monthly data* (Komercijalni letovi po državi izvjestiteljici – mjesečni podaci), 10.2.2022., dostupno na: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=avia_tf_cm&lang=en.

³³ Eurostat, *Air passenger transport by reporting country* (Zračni putnički prijevoz po državi izvjestiteljici), 14.2.2022., dostupno na: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=avia_paoc&lang=en

³⁴ Podaci nisu dostupni za BE, EL, RO i SI.

³⁵ <https://tourismmanifesto.eu/position-on-the-european-commissions-proposals-for-council-recommendations-on-intra-eu-and-international-travel/>

³⁶ Preporuka Vijeća (EU) 2022/290 od 22. veljače 2022. o izmjeni Preporuke Vijeća (EU) 2020/912 o privremenom ograničenju neobveznih putovanja u EU i mogućem ukidanju takvog ograničenja (SL L 43, 24.2.2022., str. 79.).

i za osobe koje su preboljele bolest COVID-19 prije putovanja u EU (vidjeti i odjeljak 2.4. u nastavku). EU digitalna COVID potvrda i COVID potvrde koje izdaju treće zemlje i smatraju se jednakovrijednima u skladu s postupkom utvrđenim u Uredbi o EU digitalnoj COVID potvrdi trebale bi se upotrebljavati kao glavni način dokazivanja testiranja i cijepljenja te kao jedini dokaz preboljenja jer se mogu pouzdano provjeriti. Konačno, iako to nije obuhvaćeno Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi, EU digitalna COVID potvrda građanima EU-a može olakšati putovanje u treće zemlje, posebno one povezane sa sustavom EU-a donošenjem „odluke o jednakovrijednosti” (vidjeti odjeljak 2.7.1.).

Međunarodne organizacije koje se bave temama povezanima s turizmom zbog toga su izrazile potporu EU digitalnoj COVID potvrdi i/ili priznale da je postala međunarodni standard za olakšavanje putovanja tijekom pandemije bolesti COVID-19. Među njima su Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj³⁷, Svjetska turistička organizacija³⁸ i skupina G20³⁹.

EU digitalna COVID potvrda ne samo da je olakšala putovanja građanima EU-a nego im je i pružila pouzdanu i prihvaćenu ispravu koju mogu upotrijebiti ako država članica njihova odredišta upotrebljava COVID potvrde u nacionalne svrhe, primjerice za pristup restoranima, barovima ili hotelima (za više informacija o nacionalnoj upotrebi EU digitalne COVID potvrde vidjeti odjeljak 2.5.).

2.4. Prihvaćanje različitih vrsta cjepiva protiv bolesti COVID-19 i testova za nju

Kako je predviđeno Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi, države članice obvezne su prihvatiti potvrde o cijepljenju za cjepiva za koja je izdano odobrenje EU-a za stavljanje u promet kad je riječ o ukidanju ograničenja slobodnog kretanja⁴⁰. Nadalje, države članice isto tako mogu odlučiti⁴¹, ali nisu obvezne, ukinuti ograničenja za putnike koji su primili cjepivo koje je Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) uvrstila na popis za upotrebu u izvanrednim okolnostima⁴² ili koje je odobreno na nacionalnoj razini u drugoj državi članici⁴³.

Države članice sve više prihvaćaju cjepiva koja je SZO uvrstio na popis za upotrebu u izvanrednim okolnostima, a Komisija se savjetovala s državama članicama u Odboru za zdravstvenu sigurnost, osnovanom člankom 17. Odluke br. 1082/2013/EU⁴⁴, kako bi prikupila informacije o cjepivima protiv bolesti COVID-19 koja nisu odobrena na razini EU-

³⁷ <https://www.oecd-forum.org/posts/the-oecd-safe-international-mobility-initiative>

³⁸ <https://www.unwto.org/news/vaccines-and-digital-solutions-to-ease-travel-restrictions>

³⁹ <https://www.oecd.org/cfe/g20-rome-guidelines-for-the-future-of-tourism-d11080db-en.htm>

⁴⁰ Članak 5. stavak 5. prvi podstavak Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

⁴¹ Članak 5. stavak 5. drugi podstavak Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

⁴² <https://extranet.who.int/pqweb/key-resources/documents/status-covid-19-vaccines-within-who-eulpq-evaluation-process>

⁴³ Na temelju odredbi Direktive 2001/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. studenoga 2001. o zakoniku Zajednice o lijekovima za humanu primjenu (SL L 311, 28.11.2001., str. 67.).

⁴⁴ Odluka br. 1082/2013/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju i o stavljanju izvan snage Odluke br. 2119/98/EZ (SL L 293, 5.11.2013., str. 1.).

a, a koja one prihvaćaju kako bi ukinule mjere povezane s putovanjima kao što su dodatno testiranje ili karantena. Kako je prethodno navedeno, najnovijom izmjenom Preporuke Vijeća 2020/912 o privremenom ograničenju neobveznih putovanja u EU i mogućem ukidanju takvog ograničenja utvrđuje se da bi države članice trebale ukinuti privremeno ograničenje neobveznih putovanja u EU i za osobe cijepljene cjepivom koje je odobrio SZO. Međutim, na te putnike mogu se primjenjivati dodatni zahtjevi kao što su testovi, karantena ili cijepljenje cjepivom odobrenim u EU-u.

Kad je riječ o testovima na zarazu virusom SARS-CoV-2, oko dvije trećine država članica u kontekstu putovanja prihvaća potvrde izdane na temelju brzih antigenskih testova visoke kvalitete. Države članice koje ne prihvaćaju brze antigenske testove posebice navode veći postotak lažno negativnih rezultata kao razlog za neprihvatanje takvih potvrda. Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi ne obvezuje ih se na to, pod uvjetom da to čine na nediskriminirajući način.

2.5. Upotreba EU digitalne COVID potvrde za nacionalne potrebe

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi obuhvaćena je upotreba potvrda radi putovanja unutar EU-a tijekom pandemije bolesti COVID-19. Njome se ne propisuje niti zabranjuje upotreba COVID potvrda na nacionalnoj razini, kao što je reguliranje pristupa događanjima, restoranima, sportskim objektima, javnom prijevozu ili radnom mjestu.

Ako države članice odluče upotrebljavati EU digitalnu COVID potvrdu u druge svrhe, to se mora predvidjeti nacionalnim pravom, koje posebice mora biti u skladu sa zahtjevima zaštite podataka⁴⁵. Nadalje, ako država članica uspostavi sustav COVID potvrda za nacionalne potrebe, trebala bi osigurati da se mogu upotrebljavati i EU digitalne COVID potvrde⁴⁶. Time se osigurava da putnici iz drugih država članica mogu upotrebljavati svoje potvrde tijekom boravka.

U razdoblju od posljednjeg izvješća o primjeni Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi došlo je do promjena u upotrebi COVID potvrda za nacionalne potrebe. Reagirajući na sve veći broj slučajeva u jesen 2021., neke su države članice zahtijevale upotrebu COVID potvrda u dodatne svrhe, primjerice u kontekstu domaćeg javnog prijevoza ili pristupa radnom mjestu. Međutim, početkom 2022. neke su države članice počele ograničavati upotrebu ili su potpuno prestale zahtijevati COVID potvrde za nacionalne potrebe. U anketi koju je proveo Odbor za zdravstvenu sigurnost, pet zemalja⁴⁷ navelo je da je upotreba EU digitalne COVID potvrde na nacionalnoj razini već obustavljena, a pet ih je navelo da su u tijeku rasprave o obustavi⁴⁸.

Budući da upotreba COVID potvrda na nacionalnoj razini nije obuhvaćena Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi, države članice mogu utvrditi i vlastita pravila i uvjete za prihvaćanje. Komisija i dalje potiče države članice da usklade svoja pravila za nacionalnu

⁴⁵ Uvodna izjava 48. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

⁴⁶ Uvodna izjava 49. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

⁴⁷ CZ, ES, FI, LI i NO.

⁴⁸ EE, HR, LV, AT i SK.

upotrebu s pravilima o prihvaćanju koja se primjenjuju u kontekstu putovanja, ali još uvijek postoje razlike. Na primjer, dok je osam država članica u anketi navelo da se potvrde o cijepljenju u kojima je naveden dovršetak cijepljenja primarnom serijom cjepiva prihvaćaju za nacionalnu upotrebu tijekom 270 dana u skladu s pravilima primjenjivima u kontekstu putovanja, ostale države članice navele su različita razdoblja prihvaćanja. Dvanaest država članica navelo je da se potvrde o docijepljivanju trećom dozom za nacionalnu upotrebu prihvaćaju na neodređeno vrijeme, kao što je slučaj u kontekstu putovanja.

Znanstvenici su nastojali procijeniti učinak zahtjeva za posjedovanje EU digitalne COVID potvrde. U jednom neobjavljenom članku znanstvenika Sveučilišta Simon Fraser u Britanskoj Kolumbiji procjenjuje se da će nakon najave zahtjeva za EU digitalnu COVID potvrdu na nacionalnoj razini u odnosu na trend prije najave doći do znatnog povećanja procijepljenosti i trajnog kumulativnog dobitka⁴⁹. U članku objavljenom u časopisu *The Lancet* navodi se da je uvođenje digitalnih COVID potvrda dovelo do povećanja primjene cjepiva 20 dana prije očekivane provedbe, s učinkom koji je trajao do 40 dana nakon toga⁵⁰. U radnom dokumentu koji su objavili znanstvenici instituta za strateško promišljanje Bruegel procjenjuje se da je najava EU digitalne COVID potvrde tijekom ljeta 2021. do kraja godine dovela do povećanja primjene cjepiva u ukupnom stanovništvu u Francuskoj za 13 postotnih bodova, u Njemačkoj za 6,2 postotna boda, a u Italiji za 9,7 postotnih bodova⁵¹. Nadalje, autori procjenjuju da je time izbjegnuto dodatnih 3 979 smrtnih slučajeva u Francuskoj, 1 133 u Njemačkoj i 1 331 u Italiji te da je spriječen gubitak bruto domaćeg proizvoda u iznosu od 6,0 milijardi EUR u Francuskoj, 1,4 milijarde EUR u Njemačkoj i 2,1 milijardu EUR u Italiji. Napose, autori tvrde da se primjenom COVID potvrda znatno smanjio pritisak na jedinice intenzivne njege i da je u Francuskoj spriječeno premašivanje razine popunjenosti kad su prethodno uvedena ograničenja kretanja.

2.6. Tehnička provedba

2.6.1. Broj izdanih EU digitalnih COVID potvrda

Do 1. ožujka 2022. države članice izdale su više od 1,72 milijardi EU digitalnih COVID potvrda, od kojih je 1,15 milijardi potvrda o cijepljenju, 511 milijuna potvrda o testiranju i 55 milijuna potvrda o preboljenju⁵². Detaljna raščlamba po državama članicama navedena je u Prilogu I.

2.6.2. Pristupnik EU-a i rad na tehničkoj razini

Komisija i države članice zajednički su u okviru mreže e-zdravstva izradile tehničke specifikacije, standarde i smjernice za zajedničko izdavanje, provjeru i prihvaćanje EU

⁴⁹ <https://doi.org/10.1101/2021.10.21.21265355>

⁵⁰ [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(21\)00273-5](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(21)00273-5)

⁵¹ <https://www.bruegel.org/2022/01/the-effect-of-covid-certificates-on-vaccine-uptake-public-health-and-the-economy/>

⁵² Ako je država članica mogla navesti samo ukupni broj za sve tri vrste potvrde, one su uključene u broj izdanih potvrda o cijepljenju s obzirom na to da te potvrde čine veliku većinu izdanih potvrda.

digitalne COVID potvrde⁵³. Sve specifikacije koje je razvila mreža e-zdravstva temelje se na otvorenim standardima i objavljuju se kao otvoreni kod na internetskim stranicama mreže e-zdravstva⁵⁴ i GitHubu⁵⁵. To je olakšalo interoperabilnost sa sustavima koje su izradile treće zemlje (vidjeti odjeljak 2.7.1. u nastavku).

Od listopada 2021. rad na tehničkoj razini na daljnjem poboljšanju sustava EU digitalne COVID potvrde uključivao je poboljšanje kodiranja za doze docjepljivanja (vidjeti odjeljak 2.8.1 u nastavku), a posebno razvoj mehanizma za razmjenu popisa opozvanih EU digitalnih COVID potvrda.

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi predviđeno je da se okvirom povjerenja može poduprijeti razmjena popisa opozvanih potvrda koji sadržavaju jedinstvene identifikatore opozvanih potvrda⁵⁶. Opoziv potvrda može pomoći u zaštiti javnog zdravlja u slučajevima kad su potvrde izdane na temelju pogreške, kao rezultat prijave ili nakon obustave serije cjepiva protiv bolesti COVID-19 za koju je utvrđeno da je neispravna⁵⁷.

Od uvođenja EU digitalne COVID potvrde postoje izvješća o manjem broju EU digitalnih COVID potvrda koje su izdane prijevaram. Kako su Komisiji potvrdile države članice, za taj ograničeni broj slučajeva najčešće su odgovorni pojedini članovi osoblja ovlaštenih izdavatelja potvrda koji su valjane potvrde izdavali prijevaram ili na nepravilan način. I dalje je važno da nacionalna tijela nastave pratiti te slučajeve.

U tom je kontekstu nekoliko država članica već primijenilo rješenja za opoziv na nacionalnoj razini, odnosno u pogledu potvrda koje same izdaju. Komisija zajedno sa stručnjacima iz država članica radi na razvoju mehanizma kojim se omogućuje brza i sigurna razmjena popisa opozvanih potvrda među državama članicama putem pristupnika za EU digitalnu COVID potvrdi, koji je središnji dio okvira povjerenja. To čini jer se autentične potvrde koje su nezakonito izdane na temelju lažne dokumentacije, neovlaštenog pristupa ili s prijevaram namjerom ne mogu otkriti u drugim državama članicama ako države članice ne razmjenjuju popise opozvanih potvrda izrađene na nacionalnoj razini, iako se krivotvorene potvrde mogu odmah otkriti sustavom EU digitalne COVID potvrde. Osmišljeno rješenje trebalo bi biti operativno tijekom sljedećih tjedana.

2.7. Međunarodni aspekti sustava EU digitalne COVID potvrde

2.7.1. Povezivanje Europe i trećih zemalja

Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi propisano je da Komisija može izdati odluku kojom se utvrđuje da se potvrde treće zemlje smatraju jednakovrijednima EU digitalnoj COVID potvrdi („odluke o jednakovrijednosti”) čime bi se njihovim nositeljima olakšalo

⁵³ Mreža e-zdravstva dobrovoljna je mreža koja povezuje nacionalna tijela nadležna za e-zdravstvo koja su imenovale države članice, uspostavljena na temelju članka 14. Direktive 2011/24/EU.

⁵⁴ https://ec.europa.eu/health/ehealth/covid-19_en

⁵⁵ <https://github.com/eu-digital-green-certificates>

⁵⁶ Članak 4. stavak 2. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

⁵⁷ Uvodna izjava 19. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

ostvarivanje prava na slobodno kretanje. Uslijed toga predmetna se treća zemlja povezuje s pristupnikom EU-a. Detaljne informacije o tom postupku dostupne su u prvom izvješću Komisije Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi EU digitalne COVID potvrde.

Kako je objašnjeno u tom prvom izvješću, Komisija je već donijela takve odluke o jednakovrijednosti COVID potvrda koje su izdale Albanija, Andora, Farski Otoci, Izrael, Monako, Maroko, Sjeverna Makedonija, Panama, San Marino, Turska, Ukrajina i Vatikanski Grad. Štoviše, Švicarska je povezana sa sustavom EU digitalne COVID potvrde na temelju odluke o jednakovrijednosti donesene na temelju članka 3. stavka 10. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi, s obzirom na Sporazum između Europske zajednice i njezinih država članica s jedne strane i Švicarske Konfederacije s druge strane o slobodnom kretanju osoba⁵⁸. Osim trećih zemalja i područja povezanih na temelju odluke o jednakovrijednosti, Island, Lihtenštajn i Norveška povezani su na temelju uključivanja Uredbe u Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru.

Otada pa do kraja veljače 2022. Komisija je donijela dodatne odluke o jednakovrijednosti koje se odnose na Armeniju⁵⁹, Benin⁶⁰, Cabo Verde⁶¹, El Salvador⁶², Gruziju⁶³, Jordan⁶⁴, Libanon⁶⁵, Moldovu⁶⁶, Crnu Goru⁶⁷, Novi Zeland⁶⁸, Srbiju⁶⁹, Singapur⁷⁰, Tajvan⁷¹, Tajland⁷², Tunis⁷³, Togo⁷⁴, Ujedinjene Arapske Emirate⁷⁵, Ujedinjenu Kraljevinu⁷⁶ i Urugvaj⁷⁷.

⁵⁸ SL L 114, 30.4.2002., str. 6.

⁵⁹ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/1894 od 28. listopada 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Armenija s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 384, 29.10.2021., str. 109.).

⁶⁰ Provedbena odluka Komisije (EU) 2022/206 od 15. veljače 2022. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Benin s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 34, 16.2.2022., str. 46.).

⁶¹ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2189 od 9. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Cabo Verde s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 443I, 10.12.2021., str. 7.).

⁶² Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2113 od 30. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika El Salvador s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 429, 1.12.2021., str. 152.).

⁶³ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/1995 od 15. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Gruzija s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 405, 16.11.2021., str. 26.).

⁶⁴ Provedbena odluka Komisije (EU) 2022/207 od 15. veljače 2022. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Hašemitska Kraljevina Jordan s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 34, 16.2.2022., str. 49.).

⁶⁵ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2187 od 9. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Libanon s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 443I, 10.12.2021., str. 1.).

⁶⁶ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/1994 od 15. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika

Kao rezultat toga, uz 27 država članica, sustavu EU digitalne COVID potvrde pridružilo se 35 zemalja i područja izvan EU-a. Time je ukupan broj zemalja povezanih sa sustavom EU digitalne COVID potvrde porastao na 62. U 22 od 32 odluke o jednakovrijednosti priznaju se sve tri vrste potvrda utvrđene Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi.

Osim toga, sve više trećih zemalja podnosi zahtjeve za odluku o jednakovrijednosti. Do 16. veljače 2022. uspostavljeni su preliminarni kontakti s 35 zainteresiranih trećih zemalja ili područja, od kojih je 25 službeno dostavilo rezultate procjene vlastite spremnosti da se pridruže sustavu EU-a.

Moldova s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 405, 16.11.2021., str. 23.).

⁶⁷ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2297 od 21. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Crna Gora s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 458, 22.12.2021., str. 524.).

⁶⁸ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/1993 od 15. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Novi Zeland s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 405, 16.11.2021., str. 20.).

⁶⁹ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/1996 od 15. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Srbija s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 405, 16.11.2021., str. 29.).

⁷⁰ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2057 od 24. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Singapur s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 420, 25.11.2021., str. 129.).

⁷¹ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2300 od 21. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Tajvan s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 458, 22.12.2021., str. 533.).

⁷² Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2299 od 21. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Tajland s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 458, 22.12.2021., str. 530.).

⁷³ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2296 od 21. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Tunis s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 458, 22.12.2021., str. 521.).

⁷⁴ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2056 od 24. studenoga 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Republika Togo s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 420, 25.11.2021., str. 126.).

⁷⁵ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2188 od 9. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaju Ujedinjeni Arapski Emirati s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 443I, 10.12.2021., str. 4.).

⁷⁶ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/1895 od 28. listopada 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 384, 29.10.2021., str. 112.).

⁷⁷ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2298 od 21. prosinca 2021. o utvrđivanju jednakovrijednosti, radi olakšavanja ostvarivanja prava na slobodno kretanje unutar Unije, COVID potvrda koje izdaje Istočna Republika Urugvaj s potvrdama izdanima u skladu s Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 458, 22.12.2021., str. 527.).

Uredbom se izričito ne zahtijeva da treće zemlje koje traže da se donese odluka o jednakovrijednosti uzajamno prihvate EU digitalnu COVID potvrdu za putovanje u svoje zemlje. Međutim, prije donošenja odluke o jednakovrijednosti Komisija je sustavno tražila od svih predmetnih trećih zemalja da prihvate EU digitalnu COVID potvrdu.

Komisija će i dalje podupirati treće zemlje zainteresirane za razvoj interoperabilnih sustava COVID-19 potvrda. S trećim se zemljama, primjerice, mogu razmjenjivati tehničke specifikacije i referentna rješenja otvorenog koda kojima se može poduprijeti konverzija potvrda trećih zemalja u format koji je interoperabilan s EU digitalnom COVID potvrdom. Neke treće zemlje primijenile su mehanizme konverzije kako bi potkrijepile svoje zahtjeve za odluke o jednakovrijednosti.

Uz sustav odluka o jednakovrijednosti, Uredbom o EU digitalnoj COVID potvrdi isto je tako predviđeno da države članice mogu izdati EU digitalnu COVID potvrdu osobama koje su cijepljene u trećoj zemlji cjepivom koje se upotrebljava u EU-u ako su im pružene sve potrebne informacije, uključujući pouzdan dokaz o tom cijepljenju⁷⁸. Niz država članica⁷⁹ razvio je internetske platforme kako bi se putnicima iz trećih zemalja koji nisu obuhvaćeni odlukom o jednakovrijednosti pomoglo pri zahtjevima za pretvaranje njihove COVID potvrde u EU digitalnu COVID potvrdu.

2.7.2. Interoperabilnost sa sustavima razvijanima na međunarodnoj razini

U skladu s člankom 4. stavkom 3. Uredbe, okvirom povjerenja za EU digitalnu COVID potvrdu trebala bi se osigurati interoperabilnost s tehnološkim sustavima uspostavljenima na međunarodnoj razini.

Komisija i dalje surađuje s međunarodnim institucijama kako bi pružila smjernice o načelima na kojima se temelji siguran i pouzdan sustav digitalnih COVID potvrda, čime se posebno pridonosi SZO-ovoj digitalnoj dokumentaciji o specifikacijama i smjernicama za COVID potvrde. Komisija održava kontinuirani dijalog s Međunarodnom organizacijom civilnog zrakoplovstva (ICAO) kako bi utvrdila moguća rješenja za interoperabilnost između EU digitalne COVID potvrde i ICAO-ove potvrde VDS-NC.

2.8. Kretanja u pogledu EU digitalnih COVID potvrda

2.8.1. Razdoblje valjanosti potvrda o cijepljenju

U trenutku donošenja Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi nije bilo dovoljno dostupnih podataka o trajanju zaštite nakon dovršetka cijepljenja primarnom serijom cjepiva protiv bolesti COVID-19. Stoga nije utvrđeno razdoblje valjanosti potvrda o cijepljenju.

U posljednjem izvješću Europskom parlamentu i Vijeću Komisija je zaključila da trenutačno ne razmatra izmjenu Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi kako bi se tada utvrdila

⁷⁸ Članak 8. stavak 1. Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi.

⁷⁹ Na primjer BE, FR i LV.

valjanost potvrda o cijepljenju. Međutim, Komisija je napomenula da će nastaviti pomno pratiti znanstvene dokaze o toj temi.

Odbor za lijekove za humanu primjenu Europske agencije za lijekove zaključio je 4. listopada 2021. da je za osobe od 18 i više godina docjepljivanje dodatnom dozom cjepiva Comirnaty moguće najmanje šest mjeseci nakon primanja druge doze. Odbor je 25. listopada 2021. zaključio da je docjepljivanje dodatnom dozom cjepiva Spikevax moguće za osobe od 18 i više godina najmanje šest mjeseci nakon druge doze. Odbor je 15. prosinca 2021. zaključio da se osobe od 18 i više godina može docjepljivati dodatnom dozom cjepiva Janssen protiv bolesti COVID-19 najmanje dva mjeseca nakon prve doze i da se cjepivo Janssen protiv bolesti COVID-19 može dati i nakon dvije doze cjepiva Comirnaty ili Spikevax.

U tom je kontekstu ECDC 24. studenoga 2021. objavio brzu procjenu rizika⁸⁰ trenutačne epidemiološke situacije u pogledu virusa SARS-CoV-2, predviđanja za blagdansko razdoblje na kraju godine i strategije za odgovor u EU-u, gdje je naveo da novi dokazi pokazuju da je u kratkoročnom razdoblju nakon doze docjepljivanja zaštita od zaraze i teškog oboljenja za sve dobne skupine znatno povećana. Prema ECDC-u, države članice trebale bi hitno razmotriti docjepljivanje za osobe u dobi od 40 godina i više, prije svega najranjivije i starije osobe, a mogle bi razmotriti i docjepljivanje za sve odrasle osobe u dobi od 18 godina i više najmanje šest mjeseci nakon potpunog primarnog cijepljenja kako bi se povećala zaštita od zaraze zbog slabljenja imuniteta, što bi moglo smanjiti prijenos virusa među stanovništvom i spriječiti dodatne hospitalizacije i smrtne slučajeve.

U vezi s tim znanstvenim spoznajama sve je više država članica donosilo pravila o tome koliko bi dugo trebalo prihvaćati potvrde o cijepljenju koje ukazuju na završetak serije primarnog cijepljenja. Te su jednostrane mjere mogle uzrokovati znatne poremećaje za građane EU-a u ostvarivanju prava na slobodno kretanje.

Kao odgovor na to Komisija je 21. prosinca 2021. donijela delegiranu uredbu⁸¹ kojom se za potrebe putovanja unutar EU-a utvrđuje obvezujuće razdoblje prihvaćanja od 270 dana za potvrde o cijepljenju kojima je pokrivena primarna serija cijepljenja⁸². Stoga se takve potvrde ne smiju prihvaćati ako je od posljednje doze prošlo više od 270 dana. Tim se razdobljem valjanosti uzimaju u obzir smjernice ECDC-a prema kojima se preporučuju doze docjepljivanja najkasnije šest mjeseci nakon završetka prvog ciklusa cijepljenja, kako je prethodno objašnjeno. Njome se predviđa i razdoblje odgode od dodatna tri mjeseca nakon tih šest mjeseci kako bi se građanima osigurao pristup dozama za docjepljivanje.

⁸⁰ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/rapid-risk-assessment-sars-cov-2-november-2021>

⁸¹ Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2288 od 21. prosinca 2021. o izmjeni Priloga Uredbi (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu razdoblja prihvaćanja potvrda o cijepljenju izdanih u formatu EU digitalne COVID potvrde na kojima je navedeno da je dotična osoba potpuno cijepljena primarnom serijom cjepiva (SL L 458, 22.12.2021., str. 459.).

⁸² Komisija je već uključila prijedlog standardnog razdoblja prihvaćanja od devet mjeseci u svoj prijedlog preporuke Vijeća od 25. studenoga 2021. o koordiniranom pristupu olakšavanju sigurnog slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 i o zamjeni Preporuke (EU) 2020/1475.

Potvrde izdane za docjepljivanje trećom dozom nemaju maksimalno razdoblje prihvaćanja pa trenutačno u pogledu putovanja unutar EU-a vrijede bez datuma isteka. Međutim, uvođenje razdoblja prihvaćanja i za takve bi se potvrde moglo ponovno razmotriti u kasnijoj fazi ako znanstveni dokazi ukažu na potrebu za time.

Pravila o razdoblju prihvaćanja potvrda o cijepljenju primjenjuju se za potrebe putovanja. Kako je prethodno objašnjeno, ako države članice uvode drukčija pravila o upotrebi potvrda na nacionalnoj razini, pozivaju se da ih usklade s tim novim pravilima kako bi se putnicima pružila sigurnost i smanjili poremećaji.

Osim toga, Komisija je donijela provedbeni akt⁸³ kojim se pojašnjavaju pravila za kodiranje potvrda o cijepljenju. To je potrebno kako bi se osiguralo da se potvrde o primarnom cijepljenju uvijek mogu razlikovati od potvrda o cijepljenju izdanih nakon primanja dodatne doze za docjepljivanje, bez obzira na broj doza primljenih u primarnoj seriji.

2.8.2. Laboratorijski antigenski testovi

Tehnička radna skupina za dijagnostičke testove na COVID-19 Odbora za zdravstvenu sigurnost od srpnja 2021. preispituje prijedloge država članica i proizvođača za laboratorijske antigenske testove na COVID-19. Ti se prijedlozi ocjenjuju na temelju istih kriterija kao i brzi antigenski testovi, koji su dogovoreni 21. rujna 2021. Ako tehnička radna skupina smatra da su prijedlozi uspješni, a s time se složi i Odbor za zdravstvenu sigurnost, laboratorijski antigenski testovi koji zadovoljavaju kriterije uvrštavaju se u zaseban popis (Prilog III. dokumentu o zajedničkom popisu EU-a).

Zbog razloga navedenih u njezinu prijedlogu o proširenju Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi, Komisija je predložila da se takvi visokokvalitetni laboratorijski antigenski testovi uključe u vrste testova za koje se može izdati EU digitalna COVID potvrda⁸⁴. Cilj je povećati broj vrsta dijagnostičkih testova u vrijeme velike potražnje za testovima na COVID-19.

2.8.3. Izdavanje potvrda o preboljenju na temelju rezultata antigenog testa

Kada je donesena Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi, potvrde o preboljenju mogle su se izdavati samo nakon pozitivnog rezultata molekularnog testa umnažanja nukleinske kiseline (NAAT). Uredbom nije omogućeno izdavanje potvrda o preboljenju na temelju drugih testova, kao što su brzi antigenski testovi.

Odbor za zdravstvenu sigurnost u svibnju 2021. osnovao je tehničku radnu skupinu za dijagnostičke testove na COVID-19⁸⁵. Cilj je te tehničke radne skupine preispitati prijedloge država članica i proizvođača o uvrštavanju brzih antigenih testova na COVID-19 na EU-ov

⁸³ Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/2301 od 21. prosinca 2021. o izmjeni Provedbene odluke (EU) 2021/1073 o utvrđivanju tehničkih specifikacija i pravila za uspostavljanje okvira povjerenja za EU digitalnu COVID potvrdu, uspostavljenu Uredbom (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 458, 22.12.2021, str. 536.).

⁸⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/regulation_amending_regulation_eu_2021_-_953.pdf

⁸⁵ https://ec.europa.eu/health/health-security-and-infectious-diseases/crisis-management/covid-19-diagnostic-tests_hr

zajednički popis brzih antigenskih testova koji je dogovorio Odbor za zdravstvenu sigurnost⁸⁶.

Ta je tehnička radna skupina 11. siječnja 2022. raspravljala o upotrebi brzih antigenskih testova za potvrde o preboljenju, uzimajući u obzir pogoršanje epidemiološke situacije i rekordno visok broj slučajeva bolesti COVID-19 zbog varijante omikron koja izaziva zabrinutost, kao i nedostatne kapacitete za NAAT u različitim državama članicama zbog velike potražnje za testiranjem. U tim okolnostima tehnička radna skupina složila se da bi se brzi antigenski testovi uvršteni na EU-ov zajednički popis mogli primjenjivati za izdavanje potvrda o preboljenju. Tehnička radna skupina naglasila je da bi se za izdavanje tih potvrda trebali upotrebljavati samo rezultati brzih antigenskih testova koje provode zdravstveni djelatnici ili drugo osposobljeno osoblje.

ECDC smatra da bi se primjereno validirani brzi antigenski testovi koji ispunjavaju kriterije visoke specifičnosti od više od 98 % mogli upotrijebiti za potvrđivanje preboljenja bolesti COVID-19⁸⁷. Što je veća specifičnost testa, to je veća njegova valjanost za potvrđivanje oporavka osobe.

S obzirom na prethodno navedeno i na temelju daljnjih savjetovanja s Odborom za zdravstvenu sigurnost, Komisija je 22. veljače 2022. donijela Delegiranu uredbu o izmjeni Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi kojom se propisuje da se potvrde o preboljenju mogu izdavati i nakon pozitivnog rezultata brzog antigenskog testa navedenog na EU-ovu zajedničkom popisu, koji su proveli zdravstveni djelatnici ili stručno osoblje za testiranje države članice u kojoj je test proveden⁸⁸.

2.8.4. Moguće izdavanje potvrda o preboljenju na temelju rezultata testa na antitijela

U prvom izvješću Europskom parlamentu i Vijeću o primjeni Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi Komisija se osvrnula i na moguće izdavanje potvrda o preboljenju na temelju rezultata testova na antitijela. Komisija je na temelju znanstvenih smjernica zaključila da ne razmatra izmjenu Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi kako bi se omogućilo izdavanje potvrda o preboljenju na temelju testova na antitijela.

Kako je također navedeno u prvom izvješću, ECDC smatra da rezultati testova na antitijela nisu prikladni za procjenu vremena zaraze i imunosnog statusa osobe. ECDC nije promijenio to stajalište, kao što je vidljivo u novom izvješću objavljenom 10. veljače 2022.⁸⁹ Ključni su zaključci prvog ažuriranog izvješća da se testovi na antitijela ne mogu upotrebljavati za izdavanje ili produljenje digitalnih COVID potvrda. Glavni su razlozi tome, kao prvo, da se on ne može upotrijebiti za utvrđivanje je li pojedinac trenutačno zarazan ili zaštićen od zaraze niti se može odrediti vrijeme zaraze (ako ne postoji pozitivni dijagnostički test), iako

⁸⁶ https://ec.europa.eu/health/system/files/2022-01/covid-19_rat_common-list_en.pdf

⁸⁷ <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Options-for-the-use-of-rapid-antigen-tests-for-COVID-19-first-update.pdf>

⁸⁸ Delegirana uredba Komisije (EU) 2022/256 od 22. veljače 2022. o izmjeni Uredbe (EU) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu izdavanja potvrda o preboljenju na temelju brzih antigenskih testova (SL L 42, 23.2.2022., str. 4.).

⁸⁹ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/use-antibody-tests-sars-cov-2>

pozitivan rezultat testa na antitijela može ukazivati na prethodnu zarazu ili cijepljenje. Drugo, raspon razina antitijela koja je u korelaciji sa zaštitom od zaraze ili teških bolesti trenutačno nije poznat. Osim toga, razina i stopa smanjenja broja antitijela znatno se razlikuju među pojedincima i strukturama koje antitijela ciljaju te ovise o čimbenicima kao što su dob, genski i imunosni status, virusno opterećenje i ozbiljnost bolesti uslijed prethodne zaraze virusom SARS-CoV-2. Stoga se ne može izračunati standardna predvidiva stopa. Treće, dostupni su različiti testovi na antitijela i iznimno je teško uspoređivati njihove rezultate zbog raznolikosti i nedostatka standardizacije (na globalnoj razini i unutar država članica). I naposljetku, postoji rizik da antitijela koja se otkriju postojećim komercijalnim testovima ne sprečavaju zarazu novonastalim sojevima virusa SARS-CoV-2.

S obzirom na navedeno, Komisija ostaje pri svojem stajalištu da u tom pogledu ne mijenja Uredbu o EU digitalnoj COVID potvrdi.

2.8.5. Razdoblje valjanosti potvrda o preboljenju

Komisija je u posljednjem izvješću isto tako zaključila da na temelju znanstvenih smjernica ne razmatra produljenje razdoblja valjanosti potvrda o preboljenju na više od 180 dana nakon datuma prvog pozitivnog rezultata testa. Kao što je naveo ECDC, nije bilo dovoljno dokaza koji bi potkrijepili produljenje razdoblja valjanosti.

Kad je riječ o trajanju imuniteta osoba zaraženih virusom SARS-CoV-2 nakon razdoblja od 180 dana, znanje je ograničeno. Procjena valjanosti potvrda o preboljenju dinamičan je postupak koji ovisi o novim znanstvenim dokazima na koje utječu promjene dominantnih sojeva virusa SARS-CoV-2 koji cirkuliraju u nekom trenutku⁹⁰.

ECDC nastavlja redovito ocjenjivati razdoblje valjanosti potvrda o preboljenju praćenjem najnovijih dostupnih znanstvenih dokaza. Čvrsti dokazi o snazi i trajanju imuniteta na varijantu omikron i dalje su vrlo ograničeni. ECDC smatra da trenutačno nema opravdanja za reviziju aktualnog razdoblja valjanosti potvrde o preboljenju od 180 dana.

S obzirom na navedeno, Komisija trenutačno ne razmatra izmjenu Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi kojom bi se produljilo razdoblje valjanosti potvrda o preboljenju.

2.9. Produljenje valjanosti Uredbe

Kako je objašnjeno u odjeljku 2.1.1., Komisija smatra da je potrebno produljiti sustav EU digitalne COVID potvrde za 12 mjeseci. Ponovno povećanje broja zaraženih u drugoj polovini 2022., među ostalim zbog pojave novih zabrinjavajućih varijanti virusa SARS-CoV-2, stvarna je mogućnost. Zbog toga će i neko vrijeme nakon 30. lipnja 2022. države članice od građana EU-a koji ostvaruju svoje pravo na slobodno kretanje možda morati nastaviti zahtijevati ili ponovno početi zahtijevati da predoče dokaz o cijepljenju, testiranju ili preboljenju bolesti COVID-19. U tom bi slučaju trebalo izbjeći da se građanima EU-a uskrati

⁹⁰ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/covid-19-omicron-risk-assessment-further-emergence-and-potential-impact>

mogućnost upotrebe EU digitalne COVID potvrde kao učinkovitog i sigurnog načina kojim uz očuvanje privatnosti dokazuju status u pogledu bolesti COVID-19. Komisija je stoga 3. veljače 2022. predložila produljenje Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi za godinu dana, do 30. lipnja 2023.

Komisija je istodobno predložila i produljenje Uredbe (EU) 2021/954, kojom se pravila utvrđena u Uredbi o EU digitalnoj COVID potvrdi proširuju na državljane trećih zemalja koji nisu obuhvaćeni područjem primjene te uredbe, ali koji se zakonito nalaze ili borave na njihovu državnom području i koji imaju pravo putovati u druge države članice u skladu s pravom EU-a⁹¹.

Osim toga, prijedlog Komisije sadržava i mali broj dodatnih izmjena Uredbe.

Prvo, kao što je već spomenuto, Komisija je predložila uvrštenje visokokvalitetnih laboratorijskih antigenskih testova među vrste testova za koje se može izdati potvrda o testiranju. Cilj je povećati broj vrsta dijagnostičkih testova u vrijeme velike potražnje za testovima na COVID-19 (vidjeti i odjeljak 2.8.2.).

Drugo, prijedlogom se pojašnjava da potvrde o cijepljenju sadržavaju točan ukupan broj doza cjepiva primljenih u bilo kojoj državi članici, a ne samo u onoj koja izdaje potvrdu. Cilj je odgovoriti na praktičnu zabrinutost građana u pogledu potvrda u kojima se navodi netočan broj doza cjepiva ako ih ne prime u istoj državi članici (vidjeti i odjeljak 2.1.5.).

Naposljetku, prijedlogom se predviđa da se potvrde mogu izdavati osobama koje sudjeluju u kliničkim ispitivanjima, odnosno studijama koje se provode radi ispitivanja sigurnosti ili djelotvornosti lijeka, bez obzira na to jesu li sudionici primili kandidata za cjepivo protiv bolesti COVID-19 ili, kako bi se izbjeglo ugrožavanje studija, dozu koja se daje kontrolnoj skupini. EU digitalne COVID potvrde izdane sudionicima u ispitivanjima tada bi se prihvaćale u drugim državama članicama.

Kontinuirani razvoj i proučavanje cjepiva protiv bolesti COVID-19 i dalje su ključni, osobito s obzirom na pojavu novih varijanti virusa SARS-CoV-2 koje izazivaju zabrinutost. Stoga je važno olakšati sudjelovanje dobrovoljaca u kliničkim ispitivanjima. Ako se dobrovoljcima uskrati pristup EU digitalnim COVID potvrdama, to bi moglo uvelike obeshabriti sudjelovanje, odgoditi završetak kliničkih ispitivanja i negativno utjecati na javno zdravlje.

3. ZAKLJUČCI I DALJNI KORACI

Sustav EU digitalnih COVID potvrda imao je, a i dalje ima vrlo pozitivan učinak na slobodno kretanje u vrijeme kada države članice nastavljaju ograničavati putovanja zbog javnog zdravlja. Njime se osigurava da građani imaju pravo na interoperabilne i uzajamno prihvaćene potvrde o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 koje mogu

⁹¹ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2021/954 o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) u pogledu državljana trećih zemalja koji se zakonito nalaze ili borave na državnom području država članica tijekom pandemije bolesti COVID-19 (COM(2022) 55 final).

upotrebljavati pri ostvarivanju prava na slobodno kretanje. Ako države članice ukinu određena ograničenja slobodnog kretanja osobama koje posjeduju dokaz o cijepljenju, testiranju ili preboljenju, Uredba o EU digitalnoj COVID potvrdi omogućuje građanima da iskoriste ta izuzeća. Zahvaljujući EU digitalnoj COVID potvrdi izbjegnut je fragmentirani sustav većeg broja nacionalnih potvrda.

Ako određena ograničenja slobodnog kretanja zbog javnog zdravlja budu na snazi i nakon 30. lipnja 2022., primjerice u slučaju ponovnog povećanja broja zaraženih u drugoj polovini 2022., trebalo bi izbjeći da se građanima EU-a uskrati mogućnost upotrebe EU digitalnih COVID potvrda kao učinkovitog i sigurnog načina kojim uz očuvanje privatnosti dokazuju svoj status u pogledu bolesti COVID-19. Komisija je zbog toga predložila produljenje Uredbe o EU digitalnoj COVID potvrdi za godinu dana, do 30. lipnja 2023.

Udruženja u području putovanja i turizma uvelike su pozdravila EU digitalnu COVID potvrdi i napore za uspostavu koordiniranog pristupa putovanjima na razini EU-a kao važan alat kojim se građanima omogućuje i potiče ih se da putuju osiguravanjem potrebne predvidljivosti. Pozitivan učinak sustava EU digitalne COVID potvrde širi se i izvan EU-a jer se razvio u globalni standard koji se čvrsto temelji na vrijednostima EU-a u pogledu otvorenosti, sigurnosti i zaštite podataka. Taj je uspjeh pridonio ponovnom uspostavljanju sigurnih međunarodnih putovanja i globalnom oporavku. Komisija će nastaviti promicati međunarodnu dimenziju EU digitalne COVID potvrde.

Komisija će i dalje pomno pratiti nove znanstvene spoznaje kako bi prema potrebi prilagodila sustav EU digitalne COVID potvrde, kao što je nedavno učinila utvrđivanjem standardnog razdoblja prihvaćanja potvrda o cijepljenju, dopuštanjem izdavanja potvrda o preboljenju na temelju brzih antigenskih testova i razvojem mehanizma za razmjenu popisa opozvanih potvrda.

Nadalje, Komisija će nastaviti blisko surađivati s državama članicama kako bi osigurala dobro koordiniran, predvidljiv i transparentan pristup donošenju svih potrebnih ograničenja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19. Države članice potiče se da ukinu sva ograničenja putovanja, uključujući obvezu predočavanja EU digitalne COVID potvrde, čim to epidemiološka situacija dopusti.

Komisija je i dalje potpuno predana što bržem povratku neograničenom slobodnom kretanju. Iako je EU digitalna COVID potvrda pokazala sposobnost institucija EU-a i država članica da ostvare konkretne rezultate u korist građana EU-a, njezin će kraj biti pokazatelj da su pandemija i s njom povezana ograničenja prevladani.